

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.04.1991, sp. zn. 11 Tz 22/91, ECLI:CZ:NS:1991:11.TZ.22.1991.1

Číslo: 24/1992

Právní věta: Při rozhodování o uložení ochranného léčení podle § 72 odst. 1 tr.zák., jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřítetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, je soud povinen dokazovat splnění všech těchto zákonných podmínek. V otázce, zda jde o pachatele činu jinak trestného, není přitom vázán usnesením o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr.ř. Znalecký posudek o duševním stavu obviněného opatřený v průběhu trestního stíhání, které pak bylo zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. e) tr.ř., lze k důkazu jako znalecký posudek a nikoli jen jako listinný důkaz použít i v následném řízení o uložení ochranného léčení.

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 19.04.1991

Spisová značka: 11 Tz 22/91

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dokazování, Důkaz znalecký

Předpisy: 140/1961 Sb. § 72 odst. 1 141/1961 Sb. § 172 odst. 1 písm. e
§ 213 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR, Nejvyšší soud ČR zrušil usnesení městského soudu v Praze z 28. listopadu 1989 sp. zn. 4 To 429/89 a usnesení obvodního soudu pro Prahu 2 z 19. 10. 1989 sp. zn. 1 Nt 226/88 a tomuto soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Usneseními vyšetřovatele oddělení vyšetřování VB v Praze 2 ze dne 12. 5. 1988 a ze dne 8. 6. 1988 sp. zn. VV - 139/88 bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání a podle § 163 odst. 1 tr. ř. současně vzneseno obvinění proti ing. P. V. pro dva trestné činy zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. Dalším usnesením ze dne 12. 9. 1980 téže sp. zn. bylo proti němu vzneseno obvinění pro trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák.

Usnesením vyšetřovatele ze dne 31. 10. 1988 sp. zn. VV - 139/88 bylo trestní stíhání obviněného

podle § 172 odst. 1 písm. c) tr. ř. pro skutky kvalifikované jako dva trestné činy zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. a trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák. zastaveno, protože vyšetřovatel na základě znaleckého posudku o duševním stavu obviněného dospěl k závěru, že obviněný nebyl v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný. Stížnost obviněného proti tomuto usnesení byla usnesením městského prokurátora v Praze ze dne 21. 11. 1988 sp. zn. KPt 1865/88 podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta. Tím rozhodnutí o zastavení trestního stíhání nabylo právní moci.

Obvodní prokurátor pro Prahu 2 pak podal u obvodního soudu pro Prahu 2 návrh, aby ing. P. V. bylo podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. uloženo ochranné psychiatrické léčení ambulantní formou.

Obvodní soud návrhu vyhověl a usnesením ze dne 12. 1. 1989 sp. zn. 1 Nt 226/88 rozhodl, že podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. ing. P. V. ukládá ochranné léčení psychiatrické ve formě ambulantní.

Ke stížnosti ing. P. V. městský soud v Praze usnesením ze dne 15. 2. 1989 sp. zn. 4 To 45/89 podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil usnesení obvodního soudu pro Prahu 2 a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl. V odůvodnění vytkl obvodnímu soudu, že rozhodl ve věci, aniž vyslechl alespoň jednoho ze znalců, kteří podali posudek o duševním stavu obviněného.

Obvodní soud ve věci rozhodl znovu usnesením ze dne 19. 10. 1989 sp. zn. 1 Nt 226/88 a ing. P. V. podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. uložil ochranné psychiatrické léčení ve formě ambulantní.

Stížnost ing. P. V. byla usnesením městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 1980 sp. zn. 4 To 429/89 podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta jako nedůvodná.

Proti tomuto usnesení podal generální prokurátor České republiky ve prospěch ing. P. V. stížnost pro porušení zákona. Namítl, že obvodní soud pochybil, když ve veřejném zasedání neprovedl důkaz výsledkem znaleckých posudků psychiatrů a neodstranil rozpor, který obsahuje jejich znalecký posudek v tom, že na jedné straně uvedli, že čistě z psychiatrického hlediska není pobyt ing. P. V. na svobodě nebezpečný, přesto však navrhli, aby jmenovanému bylo uloženo ochranné léčení psychiatrické v ambulantní formě. Dále namítl, že od vypracování znaleckého posudku do rozhodnutí soudu o ochranném léčení uplynula doba jednoho roku a soud nezjišťoval, zda se zdravotní stav ing. P. V. nezměnil. Poukázal i na pochybení v citaci § 72 tr. zák., když ve vyhotovení usnesení obvodního soudu je uveden odstavec 2, ačkoli podle protokolu o veřejném zasedání byl ve vyhlášeném usnesení uveden odstavec 1, aniž došlo k odstranění této vady. Městský soud v Praze pak toto pochybení nezjistil a stížnost ing. P. V. zamítl jako nedůvodnou. Generální prokurátor České republiky proto navrhl, aby bylo vysloveno, že napadeným usnesením a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v neprospěch ing. P. V. a aby bylo zrušeno napadené usnesení městského soudu v Praze i usnesení obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 19. 10. 1989 sp. zn. 1 Nt 226/88 a dále aby bylo postupováno podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky přezkoumal v rozsahu uvedeném v § 267 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost pro porušení zákona je důvodná.

Podle § 72 odst. 1 tr. zák. soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2 tr. zák., nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Toto ochranné opatření lze uložit buď v hlavním líčení, v kterém jsou zjištěny podmínky uvedené v § 72 odst. 1 tr. zák. (což bude přicházet v úvahu zpravidla jen v případech uvedených v § 25 a § 32 odst. 2 tr. zák.), nebo ve veřejném zasedání postupem podle § 230 odst. 2 tr. ř. (vyhradí-li si soud toto rozhodnutí v dalším řízení po skončení hlavního líčení) anebo podle § 239 odst. 1 tr. ř. (na podkladě návrhu prokurátora).

Ve věci ing. P. V. rozhodoval obvodní soud o uložení ochranného léčení na podkladě návrhu prokurátora poté, co bylo pravomocně usnesením v přípravném řízení podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno trestní stíhání jmenovaného pro skutky kvalifikované jako dva trestné činy zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák. a trestný čin příživnictví podle § 203 tr. zák.

Povinností obvodního soudu bylo provést dokazování nutné ke zjištění, zda pro uložení ochranného léčení jsou splněny podmínky uvedené v § 72 odst. 1 tr. zák. – část věty za čárkou (o případy uvedené v první části věty se nejednalo), a také odůvodnit v rozhodnutí splnění těchto podmínek. Nestalo se tak. Obvodní soud ve veřejném zasedání dne 12. 1. 1989 pouze přečetl obsah spisu sp. zn. 1 Nt 226/88 a stížnosti ing. P. V. Z toho není zřejmé, jaké další části uvedeného spisu byly k důkazu přečteny. Nebyl proveden důkaz výsledkem znaleců, kteří zkoumali duševní stav ing. P. V. jako obviněného, ani nebyl přečten znalecký posudek podle § 211 odst. 4 tr. ř. V usnesení ze dne 12. 1. 1989 sp. zn. 1 Nt 226/88 obvodní soud uvedl, co zjistil ze znaleckého posudku psychiatrů, z výpovědi obviněného v přípravném řízení a z vyšetřovacího spisu ČVS : VV - 139/88. Podmínky uložení ochranného léčení uvedené v § 72 odst. 1 tr. zák. však konkrétně nezdůvodnil.

Městský soud v Praze ke stížnosti ing. P. V. usnesením ze dne 15. 2. 1989 sp. zn. 4 To 45/89 zrušil podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. usnesení obvodního soudu o uložení ochranného léčení a uložil soudu prvního stupně, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Tomuto soudu vytkl, že ve veřejném zasedání nevyslechl alespoň jednoho ze znaleců, kteří podali znalecký posudek o duševním stavu ing. P. V.

Obvodní soud o věci jednal znovu ve veřejném zasedání dne 19. 10. 1989. Výtku městského soudu v Praze nerespektoval a nikoho ze znaleců psychiatrů nevyslechl. Postupoval tak v rozporu s ustanovením § 149 odst. 6 tr. ř. Znalecký posudek o duševním stavu ing. P. V. pouze přečetl jako listinný důkaz podle § 213 odst. 1 tr. ř.

Dále obvodní soud ve veřejném zasedání k důkazu přečetl některé části spisu, a to podle § 213 odst. 1 tr. ř. znalecký posudek o pracovní schopnosti ing. P. V. a usnesení o zastavení trestního stíhání, přípisy ing. P. V., zprávu PZO Art Centrum a zprávu OV v Praze 2.

V usnesení z 19. 10. 1989, kterým bylo ing. P. V. znovu uloženo podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. ochranné léčení psychiatrické ambulantní formou, obvodní soud z těchto důkazů dospěl k závěru, že všechny podmínky pro uložení tohoto léčení jsou splněny, aniž je však v jednotlivostech rozebral. K ambulantní formě ochranného léčení obvodní soud uvedl, že ji uložil se zřetelem na zprávu PZO Art Centrum o tom, že si ing. P. V. našel zaměstnání a finanční prostředky takto získané zamezí v budoucnosti páchání trestné činnosti, pro kterou byl stíhán.

K tomu, proč ve veřejném zasedání nevyslechl k důkazu alespoň jednoho ze znaleců psychiatrů, obvodní soud v usnesení uvedl, že znalecký posudek o duševním stavu ing. P. V. má v tomto řízení pouze povahu listinného důkazu a nikoli znaleckého posudku, protože znalci byli příbráni a znalecký posudek zpracovali v jiné věci, ve věci trestního stíhání, které bylo pravomocným usnesením vyšetřovatele zastaveno, a proto ve veřejném zasedání ani nepřichází v úvahu výslech znaleců. Ti by podle obvodního soudu mohli být nyní vyslechnuti jen jako svědci.

Tento názor obvodního soudu nelze považovat za správný. Oba znalci psychiatři, kteří zkoumali duševní stav ing. P. V., byli podle trestního řádu příbráni orgánem činným v trestním řízení ve věci, v které se konalo trestní stíhání obviněného pro shora uvedené trestné činy. Třebaže toto stíhání pravomocně skončilo usnesením o zastavení podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř., trestní řízení (viz § 12 odst. 9 tr. ř.) tu pokračovalo projednáváním návrhu prokurátora na uložení ochranného léčení. Výsledkem takového řízení již není rozhodování o vině a trestu, ale o ochranném opatření. Věcná souvislost se skončeným trestním stíháním je tu zcela zřejmá. Svědčí pro ni i možný postup soudu

podle ustanovení § 230 odst. 2 tr. ř. Proto znalecký posudek o duševním stavu obviněného je třeba považovat za takovýto důkaz a nikoli důkaz listinný i v následném řízení o uložení ochranného léčení, při kterém bude zpravidla nutno tyto znalce vyslechnout a při uplynutí delší doby od podání původního znaleckého posudku též požádat o eventuální doplnění vzhledem k tomu, že podmínky pro uložení ochranného léčení musí být splněny v době rozhodování soudu o tomto ochranném opatření. Nestačí, jsou-li považovány za splněné v době zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. nebo v době podání návrhu na uložení ochranného opatření (srov. č. 23/1979 sb. rozh. tr.). To vyplývá i z účelu tohoto ochranného opatření. Tuto posledně uvedenou okolnost nevzal obvodní soud vůbec v úvahu, když na jedné straně v usnesení považuje obecně podmínky pro uložení ochranného léčení uvedené v § 72 odst. 1 tr. zák. za splněné, na druhé straně, když odůvodňuje ambulantní formu tohoto léčení, vychází ze zjištění, že ing. P. V. již pracuje opět ve své profesi a lze předpokládat zamezení trestné činnosti, pro kterou byl stíhán. Tak zůstala neprokázána jedna z podmínek obsažených v § 72 odst. 1 tr. zák., že pobyt osoby, u níž se o ochranném opatření rozhoduje, je na svobodě nebezpečný. Tato nebezpečnost totiž musí být posuzována právě se zřetelem na nebezpečí opětovného páchání činů jinak trestných, tedy se zřetelem na kategorie trestního zákona.

V této souvislosti se obvodní soud nevypořádal ani s rozporem ve znaleckém posudku psychiatrů, kteří na jedné straně uvádějí, že pobyt obviněného ing. P. V. na svobodě není „z čistě psychiatrického hlediska“ nikterak nebezpečný, na straně druhé však navrhli, aby mu bylo uloženo ochranné léčení. K těmto rozporným okolnostem měli být znalci vyslechnuti. S ohledem na uplynutí delší doby od podání původního znaleckého posudku měl být ing. P. V. znalci nově vyšetřeni.

Jak již bylo výše uvedeno, soud musí v řízení o uložení ochranného léčení podle § 72 odst. 1 tr. zák. dokazovat splnění všech zákonných podmínek, tedy včetně té, že tu jde o pachatele činu jinak trestného, a ve svém rozhodnutí je také konkrétně odůvodnit. Soud nemůže být v tomto směru vázán usnesením o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. O tom svědčí například již to, že čin, který byl v době rozhodnutí o zastavení trestního stíhání trestný, jím nemusí být v době rozhodování o ochranném léčení. Tak je tomu v projednávané věci ing. P. V. například u trestného činu příživnictví podle § 203 tr. zák., který od 1. 7. 1990 již není obsažen ve zvláštní části trestního zákona a při novém rozhodování v této věci je třeba na to vzít zřetel. Avšak ani v otázce, zda se čin stal a zda jej spáchala osoba, u níž má být rozhodováno o uložení ochranného léčení, není soud vázán usnesením o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. Tímto usnesením není pravomocně vysloveno, že obviněný je vinen a dále jde o samostatnou podmínku obsaženou v ustanovení § 72 odst. 1 tr. zák., stejně tak jako je podmínka nebezpečnosti pobytu osoby na svobodě, k jejímuž zjištění se řízení podle § 239 odst. 1 tr. ř. koná. Provádění dokazování se tu samozřejmě řídí ustanovením § 235 odst. 2 tr. ř., podle něhož v tomto veřejném zasedání neplatí pro čtení protokolů o výpovědích svědků a znalců omezení uvedené v § 211 odst. 1 a 4 tr. ř.

Z uvedeného je zřejmé, že v řízení o uložení ochranného léčení ing. P. V. nebyl náležitě zjištěn skutečný stav věci se zřetelem k podmínkám obsaženým v § 72 odst. 1, 4 tr. zák., a tak byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.